

STATS OG KOMMUNERS KAPITALBEHOV.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 18. December 1928.

Af J. Schaarup.

Stat og Kommune maa kunne raade over Kapital; de maa have Kapital til Udførelsen af de Opgaver, som paahviler det Offentlige at udføre, til Udførelsen af de Opgaver, som man mener bedst løses af det Offentlige, og til Udførelsen af de Opgaver, som det Offentlige af andre Grunde gerne vil udføre.

Det hedder ganske vist i vore kommunale Skattelove, at det Beløb, som de kommunale Udgifter maatte udkræve, og som ikke kan afholdes af de øvrige kommunale Skatter og Afgifter og andre Indtægter, tilvejebringes ved Ligning paa Kommunens Beboere. For Staten gælder andre Regler, men Udgifternes Afholdelse af løbende Indtægter maa dog ogsaa for Staten være det bærende Princip for Finansstyrelsen. Saa let er det imidlertid ikke at være Finansminister eller Borgmester. Der forekommer Udgifter, som det vilde være urigtigt eller urimeligt at dække paa denne Maade; urigtigt, naar det Offentlige for Udgiften erhverver et Aktiv, som i sig selv afkaster den fornødne Indtægt til Pengenes Forrentning og Amortisation; urimelig, naar Udgiften er saa stor, at den ikke uden tyngende Skatter kan afholdes af et enkelt Aars Indtægter. I disse Tilfælde maa man bruge Kapital, og naar jeg her taler om Kapital, forstaar jeg hermed Laan og Netto-Formue.

Det er ikke tilladt eller burde ikke være tilladt Stat og Kommune at forbruge Kapitalen; denne maa bruges, men kun paa den Maade, at Kapitalen atter kan frigøres ved Salg af eller Afdrag paa det erhvervede Aktiv, eller paa saadanne Betingelser, at Kapitalen bliver erstattet ved Henlæggelse af løbende Indtægter eller som det hedder ved Afskrivninger.

For nu at kunne sikre og kontrollere, at Kapitalerne frigøres indenfor den fastsatte Aarrække og af de hertil bestemte Indtægter, maa Staters og Kommuners Regnskaber, d. v. s. deres

Statusopgørelser, gøre rede for Kapitalens Størrelse og gøre rede for, hvor den er anbragt; Aktivernes Optagelse paa Status og det Beløb, hvormed de optages, skal altsaa ikke være Udtryk for nogen skønsømmæssig Vurdering, men alene bero paa Størrelsen af den i de forskellige Foranstaltninger faktisk bundne Kapital. Hvor fristende det end kunde være for mig at komme ind paa Spørgsmaalet om en almindelig Ændring i Opstillingen af Staters og Kommuners Status ud fra det Synspunkt, jeg her har gjort gældende, skal jeg dog paa dette Omraade resignere; men jeg vil gerne benytte denne Lejlighed til at imødegaa den Kritik, som af og til kommer til Orde overfor Københavns Kommunes Status og som — naar Udtrykkene har været stærkest — gaar ud paa, at Kommunen aflægger falsk Status, naar den blandt sine Aktiver opfører Skoler, Hospitaler, Vej- og Kloakanlæg og lignende urealisable Aktiver. Jeg vil overfor denne Kritik gentage, hvad jeg før sagde, at det drejer sig om Kapitaler hidrørende fra Laan eller Netto-Formue og for hvis Anbringelse og senere Frigørelse Finansborgmesteren skal staa til Ansvar; Finansborgmesteren vilde være ude af Stand til at paavise, hvor Kapitalerne var anbragte og ude af Stand til at paaligne de til Kapitalernes Frigørelse fornødne Skatter, hvis disse Kapitalanbringelser ikke fandtes optagne paa Kommunens Status.

Jeg kunde ogsaa være fristet til her at fremdrage Spørgsmaalet om Varigheden af den Tid, hvori Kapitalerne bør være bundne, navnlig naar Kapitalerne bindes i Anlæg og Foranstaltninger, som ikke selv afkaster Midler til Kapitalens Forrentning og Amortisation, men hvor Pengene hertil skal tages af Skatter eller andre løbende Indtægter.

Dette Spørgsmaal har nemlig stor Betydning for Besvarelsen af Spørgsmaalet om, hvor stor en Kapital Stat og Kommune har Brug for.

En Forretning, som giver sine Kunder lang Kredit, behøver større Kapital end en, som giver ringe eller ingen Kredit — alle andre Forhold lige; paa samme Maade gaar det med Stat og Kommune; gives der Borgerne lang Kredit med Erstatningen af de bundne Kapitaler, maa den samlede Kapitalmængde blive større, end hvis der kun gives en kort Kredit.

Jeg har imidlertid ikke tænkt mig her i Aften at komme ind paa alle de mange Spørgsmaal, som knytter sig til den Maade, hvorpaa Kapitalerne anbringes og frigøres, men kun at behandle Spørgsmaalet om den Maade, hvorpaa Kapitalen fremskaffes.

Der er dem, der mener, at Stat og Kommune aldrig burde laane; andre har den ganske modsatte Opfattelse, at de kun bør laane og ikke selv eje Kapital.

Fra gammel Tid besidder i hvert Fald i Danmark de fleste Kommuner en Formue væsentlig hidrørende fra Besiddelsen af Jord, og denne Formue er beskyttet derved, at den ikke maa angribes uden Ministeriets Samtykke; saavidt mig bekendt, har Ministeriet heller aldrig givet noget Samtykke til at disponere over denne Formues kontante Midler uden til Erhvervelse af realisable Aktiver, eller paa Betingelse af at Kapitalen blev erstattet ved Henlæggelser af løbende Indtægter.

Det er dog næppe saadanne Formuer, man tænker paa, naar det siges, at Stat og Kommune ikke maa eje Kapital, men paa den, som fremkommer derved, at der udskrives større Skatter eller tages større Betaling for det Offentliges Ydelser end nødvendig til Afholdelsen af Aarets Udgifter.

Medens Spørgsmaalet om Staters og Kommuners Rettigheder og Forpligtelser med Hensyn til at skabe Formue ikke her hjemme — saavidt mig bekendt — har været Genstand for nogen egentlig officiel Drøftelse, har man i Sverige allerede i 1911 fremdraget dette Spørgsmaal; paa Rigsdagens Foranstaltning tog Finansdepartementet senere Sagen op og overgav den til sagkyndig Undersøgelse. Resultatet af denne Undersøgelse foreligger i en Betænkning af 1919 underskrevet Gunnar Fant.

Der skelnes heri mellem Kapital opsparet til særlige Formaal og Kapital opsparet til almindelige Formaal; den første mener Forf. kan opspares uden at komme i Strid med den gældende Skattelovgivning, som i Princippet indeholder de samme Forskrifter som vore kommunale Skattelove med Hensyn til Formaalet for Skatternes Udskrivning; derimod mener han, at der i Skattelovene savnes Hjemmel til at paaligne Skatter til Formaal, som ikke kan angives nøjagtig. Under Henvisning til det ønskelige i at skabe en saadan Kapital, opstiller han et Forslag til en Lov, som bemyndiger Kommunerne til at opspare en Kapital til almindelige Formaal og Forslag til de Ændringer i den bestaaende Lovgivning, som denne maatte medføre.

Her hjemme har vi — som sagt — ikke drøftet Spørgsmaalet om Kapitalopsparing ud fra det Synspunkt, om denne var lovlig, men et Tilløb hertil fandt dog Sted i Københavns Borgerrepræsentation i Efteraaret 1913 ved Behandlingen af Budgetforslaget 1914/15.

I dette Budgetforslag fandtes nemlig en Post paa den løbende Oversigt benævnet „Til Retablering af Kommunens Driftskapital“ og til Beløb 342.000 Kr. Det var jo en fin Maade at komme i Gang med Tilvejebringelsen af en større Formue, men Motiveringen var god nok, thi Kommunen havde i tidligere Aar gennem Opsparing af løbende Indtægter skaffet sig en egen Driftskapital, som dog i de Aar, der gik forud for Ophævelsen af den lovbundne Skatteprocent, havde maattet tilbageføres til Dækning af løbende Underskud.

Denne nye Udgiftspost mødte i Borgerrepræsentationen Modstand under Henviſning til, at den stred mod Loven om Indkomstskatten, og man henviste ogsaa til en Skrivelse fra Indenrigsministeriet af 1911, hvori siges, at der efter Ministeriets Formening ikke er noget til Hinder for, at mindre Beløb paa Budgettet ville kunne opføres som Overskud eller Underskud og overføres til næste Aars Budget, som henholdsvis Indtægts- eller Udgiftspost; Modstanderne af den foreslaede Henlæggelse mente heraf at burde slutte, at et Overskud skal bruges til Afkortning i det følgende Aars Skatter og ikke til Forøgelse af Kapitalen. Drøftelsen af det principielle Spørgsmaal blev ikke ført til Ende, men Resultatet blev dog, at Udgiften blev strøget og Skatten nedsat med 10 pCt.

Hele Spørgsmaalet om Lovligheden af at udskrive Skatter eller opkræve Indtægter til Formuens Forøgelse er dog her hjemme — praktisk talt — kun et Spørgsmaal om Formen. Ingen Lov forbyder nemlig Kommunen paa det løbende Budget at opføre Udgifter til Bygning af Skoler, Hospitaler, Anlæg af Veje og Kloaker og lignende urealisable Aktiver, og heller ingen Lov forbyder Kommunen at udskrive Skatter til Erhvervelse af realisable Aktiver. Man kunde snarere spørge, om det er tilladt at afholde saadanne Udgifter af den disponible Kapital og Svaret herpaa maa blive et Nej, ikke uden Ministeriets Tilladelse.

Tidligere Finansborgmester i København L. Borup, benyttede f. Eks. Gadeloven af 1857 til Opsparing af Formue; i Henhold til denne Lov brolagde han i gode Aar Gaderne baade paa Skatteydernes og Grundejernes Bekostning; i de økonomisk vanskelige Aar levede han af Grundejernes Afdrag paa disse Udlæg. Ogsaa denne saaledes opsparede Formue maatte han tilsidst selv ofre paa eet Aar for at komme igennem med den lovbundne lave Skatteprocent.

Jeg tror derfor, at vi ganske kan se bort fra Spørgsmaalet om Lovligheden og kun spørge, om det er nødvendigt, at

Stat og Kommune gennem direkte Opsparing af løbende Indtægter forskaffer sig egen Kapital. Det vilde i saa Henseende være en god Foranstaltning, om Stat og Kommune, for at undgaa alt for store Spring paa Budget og Regnskaber, gennem Henlæggelser tilvejebragte en Udligningsfond for de Udgifter, som kan svinge stærkt fra Aar til Aar, saasom Udgifter til Hjælpekasse, Arbejdsløshedsunderstøttelse o. lign. samt til Imødegaaelse af ekstraordinære Tab eller ekstraordinær Nedgang i de skattepligtige Indtægter, men saadanne Henlæggelser regner jeg ikke med til Kapitalen, thi ved denne forstaar jeg alene den Kapital, af hvilken kun Renterne maa forbruges. Det er om denne Kapitals Nødvendighed, der spørges.

Hvis man med „nødvendig“ mener, at Stat og Kommune ikke kan faa den fornødne Kapital paa anden Maade, altsaa ikke kan faa Laan uden selv at eje Kapital, troer jeg ikke, man ret mange Steder kan tale om Nødvendighed. Der kan sikkert til enhver Tid faas de Laan, som er fornødne, og det har i denne Henseende næppe nogen større Betydning hverken for Renten eller Kursen, hvor megen Kapital Stat eller Kommune selv ejer; hvad Laangiverne lægger Vægt paa, er Gældens Størrelse og Anvendelse samt Evnen til at fremdrage Indtægter til det ønskede Laans Forrentning og Amortisation. Naturligvis er det ikke uden Virkning, at Stat eller Kommune har lagt Kapital til Side, men det er i saa Fald ikke den oplagte Kapital, som giver de bedre Laanebetingelser, thi denne Kapital er som Regel anbragt i urealisable Aktiver, men det er den Omstændighed, at Pengene har været til Stede og har kunnet afses til Kapitalens Forøgelse som gør Udslaget. Derimod maa man vel nok i Samfundets Interesse tale om Nødvendigheden af at forøge Kapitalen gennem Opsparing af Indtægter. Det er nødvendigt for Landet, at den fornødne Kapital er til Stede eller kan skaffes paa rimelige Vilkaar og denne Samfundsopgave kan Stat og Kommune, som selv har Kapital behov, ikke skyde fra sig i Tillid til, at dette er noget, som det private Initiativ tager sig af.

Da en Opsparing af Kapital delvis maa ske af Indtægter af erhversmæssig Art, saasom fra Gas- og Elektricitetsværker o. lign. men delvis ogsaa af Skatter, bør jeg maaske i denne Forbindelse og i denne Forsamling, men uden iøvrigt at komme ind paa Spørgsmaalet, lige nævne Skatternes mulige Indflydelse paa den private Kapitalopsparing, et Problem som iøvrigt blev behandlet paa det nordiske nationaløkonomiske Møde i København 1926.

Men der er endnu en Grund, som taler for Nødvendigheden af ikke blot at eje Formue, men ogsaa at fastsætte et bestemt Forhold mellem Formue og Gæld, og det er denne, at man derved kan sætte en Grænse for Gældens Vækst; det er muligt, at denne Grænse ikke kan være og ikke bør være uoverstigelig, men Grænsen bør sættes, og den bør være saa stærkt bevogtet, at den bliver en virkelig Forhindring. For den kommunale Skatteudskrivning er der her hjemme en saadan Forhindring, idet Vælgerne skal spørges, hvis Skatten kommer til at overstige et vist Beløb, men med Hensyn til Laan er der ingen lovmæssige Grænser. Det har altid forekommet mig at være en Mangel i hvert Fald ved vor kommunale Lovgivning, at der ikke fandtes Regler for Gældens Størrelse, men antagelig har denne Mangel sin Forklaring deri, at Laan efter den tidligere Opfattelse var noget ekstraordinært, som Ministeriet i hvert Tilfælde skulde skønne over.

Den stærke Udvikling af de kommunale Virksomheder med dertil hørende faste Ejendomme og Anlæg og den stærke Udvikling af den sociale Lovgivning, som tvinger Kommunerne til at staa i Forskud med Udgifter til Aldersrente, Hjælpekasseunderstøttelse, Arbejdsløshedsunderstøttelse o. s. v., indtil Skatterne og Statsrefusionerne indgaar, alt dette forudsætter Tilstedeværelsen af Kapital, og denne har Kommunerne i overvejende Grad maattet laane. Laan er derfor bleven en lige saa ordinær Indtægt for Kommunen som Skatterne, men en mere farlig Indtægt, fordi man ikke føler Byrderne før længe efter; der kan heri ligge en Fristelse til — under politisk vanskelige Stituationer — at flytte Udgifter, som strengt taget burde være afholdt med det samme af Skatter eller andre løbende Indtægter, over til Laanebudgettet. Laanevejen bør derfor være spærret med Forhindringer, og en meget virkningsfuld Forhindring vil være den at sætte Gældens Størrelse i Relation til Formuen, thi ved denne Grænse vil man blive standset, indtil der gennem Skattebudgettet er tilvejebragt den fornødne Formue eller hos Ministeriet den fornødne Dispensation.

I Spørgsmaalet om Laan eller Formue kan jeg ikke være enig hverken med dem, som mener, at Stat og Kommune aldrig maa laane, eller med dem, som mener, at den Kapital, som er nødvendig, kun maa laanes. Begge Former er lige nødvendig; Spørgsmaalet drejer sig kun om Kapitalens Størrelse og om Forholdet mellem Laan og egen Kapital.

Med Hensyn til Kapitalens Størrelse, er det jo navnlig

Spørgsmaalet om den laante Kapitals Størrelse eller for at sige det rent ud Gældens Størrelse, som har kunnet paaregne Interesse, men længere end til at paavise Gældens Vækst tror jeg ikke, man mange Steder er kommen. I Amerika har man dog allerede i 1887 indført den Bestemmelse for Byerne, at Laanene ikke maatte overstige 10 pCt. af den ansatte Værdi af Skatteydernes faste Ejendomme, men denne Grænse har beredt Byerne store Vanskeligheder og har ikke kunnet overholdes; i 1899 maatte der gøres Undtagelse for Laan i Anledning af Indlemmelser, i 1905 for Laan til Vandafledninger, i 1909 for Laan til Undergrundsbaner og Dokanlæg og i 1915 gaar man over til en ny Politik („pay — as — you — go“ Politiken), hvorefter der ikke maa optages faste Laan til Anlæg, der ikke kan forrente sig; en Politik der var fremtvungen af Banksyndikaterne, og havde til Følge, at alle urentable Foretagender maatte udskydes. I 1920 bryder denne Politik sammen, og der maa gives Dispensationer først for Skolebygninger, men derefter for Administrationsbygninger, Museer, Biblioteker, Hospitaler o. lign., og i 1924 er der intet mere tilbage af Princippet „pay — as — you — go“.

I den før nævnte Betænkning angaaende de svenske Kommuner synes det, som om man i særlig Grad tager Sigte paa at begrænse Formuen, antagelig under Indtrykket af, at man var ved at bryde den Mur, der hindrede Udskrivning af Skatter til Formuens Forøgelse.

Jeg tror ikke, at det vil være muligt eller rigtigt at fikserer Kapitalen til et bestemt Beløb, heller ikke set i Forhold til Skatteindtægt eller hvilke andre Beregninger, man kan tænke sig at opstille, thi Kapitalbehovet maa jo i høj Grad bero paa de Opgaver, som Stat og Kommune paatager sig. Begrænsningen maa ligge deri, at Kapitalerne skal kunne forrente sig, eller hvis de ikke kan dette, at de saa virkelig bliver erstattede ved Henlæggelser (Afskrivninger) af løbende Indtægter; i denne Henseende vil jo det i min Indledning berørte Spørgsmaal om Regler for Varigheden af den Tid, hvori Kapitalerne kan bindes, træde i Forgrunden, og denne Varighed kan jo efter Omstændighederne stærkt begrænses; jeg kan her minde om, at Københavns Kommune ikke maa anbringe Kapital i løbende Underskud paa længere Tid end et Aar, idet et Underskud, saaledes som jeg tidligere har nævnt, skal optages paa det følgende Aars Budget og dækkes af løbende Indtægter. Den eneste rationelle Hemske, som kan lægges paa Laanene, er efter min Mening den at fastsætte et bestemt Forhold mellem Laan og samlet Kapital.

I Aaret 1921 afgav fhv. Minister Hassing Jørgensen efter Anmodning af Københavns Kommunalbestyrelse en ogsaa af mig udarbejdet og underskrevet Betænkning angaaende forskellige økonomiske Spørgsmaal vedrørende Københavns Kommune, og i denne Betænkning skriver vi, efter først at have gjort rede for Formuens Bevægelser fra Aar 1899 til 1920, følgende:

„Men idet vi hævder, at Kommunens tiltagende Virksomhed kræver, at Størrelsen af dens egen Kapital i nogen Grad maa følge med Omfanget af Virksomheden, stiller vi Forslag om, at der tilvejebringes vedtægtsmæssige Regler for Formuens pligtsmæssige Størrelse til enhver Tid. Ganske skønsomt foreslaar vi, at Kommunens pligtige Formue i det mindste skal være:

- a) $\frac{1}{4}$ af den i industrielle og lignende Anlæg bundne Kapital.
- b) $\frac{1}{3}$ af Byggegrundenes, Landejendommenes og Beboelsesejendommenes bogførte Værdi.
- c) $\frac{1}{5}$ af den i Ejendomme, der benyttes i egentlig kommunalt Øjemed, anbragte Kapital.

For Hassing Jørgensens Vedkommende blev disse Brøker vel nok opstillede ud fra visse bankmæssige Betragtninger; for mit Vedkommende ud fra mere almindelige kommunale Betragtninger, men for os begge gjaldt det om ikke at sætte Maalet for Formuens Størrelse saa højt, at det paa Forhaand maatte virke afskrækkende ved sin Uopnaaelighed. Forslaget tog Hensyn til de forskellige Kapitalanbringelser, og Kravet til Formue slappes, efterhaanden som man nærmer sig de egentlige kommunale Opgaver. Størst er Kravet for de Opgaver, som rummer ubegrænsede Muligheder for Kapitalanlæg, nemlig Besiddelsen af Jorder og Ejendomme til Udlejning; for disse kræves $\frac{1}{3}$ egen Kapital. Mindre, nemlig $\frac{1}{4}$, er Kravet for de Opgaver, som Kommunen i Borgernes Interesse frivillig har paataget sig, nemlig Vand-, Gas-, Elektricitetsværker, Sporveje etc. Mindre endnu er Kravet for de egentlige kommunale Opgaver, saasom Tilvejebringelsen af Skoler, Hospitaler o. lign., idet der for disse Kapitalanbringelser kun fordres $\frac{1}{5}$ Formue. Mindst er Kravet over for den Kapital, der er anbragt i Varebeholdninger, Driftsforskud, Vej- og Kloakanlæg og lign., idet der for disse Kapitaler ikke kræves nogen Formue. Det var maaske nok noget betænkeligt ikke ogsaa at forsøge at spærre Adgangen for Laan til Anlæg af Veje og Kloaker, men da Arbejdet af denne Art i fortrinlig Grad egner sig til Udførelse i Perioder med stor Arbejdsløshed, vilde det alene af den Grund være

urigtigt at berøve Kommunen dette Middel til delvis Afhjælpning af Arbejdsløsheden. Vi stillede dog for disse Udgifters Vedkommende Forslag om en kort Amortisationstid; den havde tidligere været 50 Aar; vi foreslog 10 Aar; Kommunalbestyrelsen vedtog 20 Aar. Kommunalbestyrelsen tiltraadte heller ikke vort Forslag om en vedtægtsmæssig Pligtformue, men besluttede derimod at oprette en Udvidelsesfond for de kommunale Driftsvirksomheder, hvilket man iøvrigt allerede var begyndt paa, og man mente herved i alt væsentligt at kunne tilfredsstille de Krav, som Hassing Jørgensen og jeg havde opstillet med Hensyn til Formuens Størrelse.

Uden nu at ville fravige det Forslag, som jeg i sin Tid har været med til at formulere og underskrive, vil jeg som Grundlag for Diskussionen her i Aften opstille som Maal for en pligtsmæssig Formue 25 pCt. af den samlede Kapital, d. v. s. for hver 1.000 Kr. Formue maa der have en Gæld paa 3.000 Kr. Denne Brøk er naturligvis valgt ret vilkaarligt, og jeg kan paa Forhaand erklære mig villig til at gaa et lille Skridt baade i den ene og den anden Retning.

Hvis et Forslag herom skulde sendes rundt her i Landet til Urafstemning, vilde Besvarelsene ganske sikkert komme til at bero paa det Niveau, hvorpaa Formuerne i Øjeblikket befinder sig, og det kan derfor have sin Interesse at undersøge dette noget nærmere.

Ifølge statistisk Aarvog androg den af Staten, København og Frederiksberg, Købstæderne samt Sogne- og Amtskommunerne anbragte Kapital ved Udgangen af Finansaaret

1914/15	1320 Millioner
(Til Statens Formue er ikke medregnet de særlige Fonds, hvis Renter og Kapitaler benyttes i specielle Øjemed).	

Heraf hidrørte fra Laan	797 Millioner
og fra Formue	523 „

Formuen androg altsaa i 1914/15 39,63 pCt. af den samlede Kapital; uden at forøge Formuen kunde der paa det Tidspunkt derfor laanes ud over de allerede laante 797 Mill. Kr. yderligere 772 Mill. Kr. eller ialt 1569 Mill. Kr., alt under den Forudsætning, at Gælden maatte andrage $\frac{3}{4}$ af den samlede Kapital. Ved Udgangen af Finansaaret 1925/26 androg den samlede Kapitalmængde 2657 Mill. Kr., heraf hidrørte fra Laan 2179 Mill. Kr. og fra Formue 478 Mill. Kr. Formuen er altsaa i denne Periode gaaet ned med 45 Mill. Kr., medens Gælden er forøget med 1382 Mill. Kr., d. v. s. Formuen an-

drager nu kun 18 pCt. af den samlede Kapitalmængde; for at naa det ønskede Forhold mellem Kapital og Formue maa enten Formuen bringes op med 248 Mill. Kr. til 726 Mill. Kr. eller Gælden bringes ned med 745 Mill. Kr. til 1434 Mill. Kr., eller man kan i den Udstrækning, som anses fornøden, erstatte Laan med egen Kapital. Det er Staten og Københavns Kommune, som er Skyld i, at Gælden saa langt overstiger Formuen. Formuen androg i Procent af den samlede Kapital følgende:

	1914/15	1925/26
For Staten	49.6 pCt.	8.54 pCt.
„ København	15.42 pCt.	15.55 pCt.
„ Frederiksberg	5.98 pCt.	29.86 pCt.
„ Provinskøbstæderne	32.75 pCt.	32.23 pCt.
„ Sognekommunerne	47.20 pCt.	36.66 pCt.
„ Amtskommunerne	31.75 pCt.	39.61 pCt.

Købstæderne, Sogne- og Amtskommunerne synes altsaa at staa bedst, idet de har en Formue paa over 25 pCt. af den samlede Kapital, og de har saa nogenlunde bevaret den samme Stilling i hele Perioden 1914/15—1925/26, men hvis Resultatet er naaet ved en Opskrivning af de Værdier, som egentlig skulde nedskrives til Nul, nemlig Værdien af Skoler, Raadhuse, Sygehuse etc., er man jo kommen smertefri til Formuen, men maa altsaa eventuelt tage Konsekvensen og udskrive Skatter til Frigørelse af den paa denne Maade bundne Formue.

Løvrigt har Resultatet for Købstædernes Vedkommende forbaavset mig. For nogle Aar siden havde jeg nemlig Lejlighed til at gennemgaa 10 Aars sammenhængende Regnskaber for 22 Kommuner, og jeg prøvede da, hvorledes disse Kommuners Formue stillede sig i Forhold til en Pligtformue, beregnet i Overensstemmelse med det Forslag, som Hassing Jørgensen og jeg havde stillet til Københavns Kommune. Jeg kom da til det Resultat, at de 11 Kommuner ejede 4,6 Mill. Kr. for meget, de 11 andre 4,9 Mill. Kr. for lidt. Det undrer mig derfor nu at finde, at Købstæderne som Helhed staar saa fint. Undersøgelsen omfattede Aarene 1910/11 til 1919/20, og der kan jo være sket meget i de efterfølgende Aar.

En Urafstemning mellem Købstæder, Sogne og Amtskommuner vilde altsaa antagelig give til Resultat, at man ikke herfra kunde have noget imod Fastsættelsen af en pligtsmæssig Formue paa 25 pCt. af den samlede Kapital, man vilde maaske endog mene, at den var for ringe. Fra Københavns og Frederiksbergs Side vil der antagelig heller ikke fremkomme Indsigelse; for Frederiksbergs Vedkommende fordi denne Kommune

allerede har oparbejdet en Formue paa over 25 pCt. af Kapitalen; for Københavns Vedkommende fordi denne jo allerede principielt har accepteret Tanken om en i Forhold til Kapitalen passende Formue.

Det er fra Staten, Vanskelighederne kan komme. Staten har ved Udgangen af Aaret 1925/26 en Formue paa 112 Mill. Kr., heri ikke medregnet de særlige Fonds, hvis Renter og Kapitaler anvendes i specielle Øjemed; med denne Formue skulde Staten kun kunne have en Gæld paa 336 Mill. Kr., og da Gælden er 1200 Mill. Kr., maa Staten altsaa enten forøge sin Formue med 288 Mill. Kr. eller formindske Gælden med 864 Mill. Kr. Spørgsmaalet om, hvilken Vej Staten i saa Fald skal gaa, vil jo bero paa, i hvor stor Udstrækning Staten faar Brug for Kapital til nye Anlæg, men skal jeg udtale nogen Mening herom, vil jeg tro, at Maalet i væsentlig Grad skal naas ved Nedbringelse af Gælden. Denne Opfattelse vil antagelig kunne tiltrædes af Regering og Rigsdag, og jeg tror derfor heller ikke, at der for Statens Vedkommende kan fremsættes principielle Indvendinger imod Tilvejebringelsen af et lovmæssigt Forhold mellem Gæld og Formue; Divergenserne kan antagelig kun dreje sig om den Frist, der skal gives Finansministeren til at bringe dette Forhold i Orden.

Stat og Kommune bør altsaa eje en pligtmæssig Formue svarende til $\frac{1}{4}$ af den samlede Kapital; denne vil jeg for Danmarks Vedkommende ganske skønsmæssig anslaa til normalt at skulle være 2 Milliarder, og heraf skal altsaa $\frac{1}{2}$ Milliard bestaa af egen Kapital, medens $1\frac{1}{2}$ Milliard kan laanes. Tallet 2 Milliarder er et Skøn, men jeg har regnet med, at Staten og Kommunerne aarlig skal kunne disponere over 60 Mill. Kr. disponibel Kapital til nye Kapitalanbringelser, og da Laanene som Regel ikke nu gives paa længere Tid end 25 Aar, repræsenterer disse 60 Mill. Kr. aarlig en samlet Laanekapital af $1\frac{1}{2}$ Milliard. Formuen androg ved Udgangen af 1925/26 484 Mill. Kr., og denne kan under Hensyn til senere fremkomne Forøgelser antagelig afrundes til 500 Mill. Kr., hvorved jeg kommer til en samlet Kapital — Laan og Formue — af 2 Milliarder.

Naar det ved Lov bestemmes, at Stat og Kommune som egen Kapital skal eje en vis Andel i den samlede anbragte Kapital, maa denne Andel naturligvis ikke være mindre, end den eventuelle Lov maatte paabyde; Spørgsmaalet er, om den maa være større. I Indledningen til mit Foredrag hævdede jeg den Opfattelse, at Kapitalen ikke maa forbruges, og i Overensstemmelse hermed maa jeg besvare det stillede Spørgsmaal

saaledes, at Formuen, hvis den er større end den lovmæssige, maa bevares og ikke anvendes til Lettelse af løbende Udgifter. Derimod mener jeg ikke, at det bør være tilladt at foretage yderligere Opsparinger til Formuens Forøgelse, thi man bør ikke i sine Bestræbelser for at undgaa at lægge Nutidens Byrder over paa Fremtiden gaa saa langt, at man kommer til at lægge Fremtidens Byrder over paa Nutiden.

Hvorledes det saa skal gaa Staten og de Kommuner, som har naaet Grænsen af, hvad de maa laane, naar de har Brug for yderligere Kapital, er jo et andet Spørgsmaal; men Hensigten med den foreslaaede Bestemmelse er jo netop den at tvinge Stat og Kommune til ikke at binde Kapitalerne paa saa langt et Aaremaal i urentable og urealisable Foretagender og at opstille Kapitalbudgettet paa længere Sigt, end man nu har for Skik, saaledes at man ikke kommer i denne vanskelige Situation at mangle Kapital og ikke at kunne laane.

Stat og Kommune vil saaledes altid have en staaende Gæld svarende til $\frac{3}{4}$ af den samlede Kapital, og det næste Spørgsmaal, som jeg derfor gerne vil sætte under Diskussion, er dette, om det ikke vilde være fordelagtigt delvis at placere disse Laan paa en saadan Maade, at de ikke skulde afdrages, men kun forrentes. Som en passende Grænse for saadanne uamortisable Laan kunde sættes et Beløb svarende til Formuen, dog ikke ud over $\frac{1}{4}$ af Kapitalen. Under de her givne Forudsætninger skulde disse afdragsfrie Laan altsaa beløbe sig til $\frac{1}{2}$ Milliard.

Den danske Stat har allerede nu uamortisable Laan til Beløb af 185 Mill. Kr., men det er kun undtagelsesvis, at Kommunerne har afdragsfrie Laan.

Jeg skal ikke her lægge Skjul paa, at den Tanke har beskæftiget mig, om det ikke skulde være muligt for Kommunerne, i hvert Fald for de større, at placere indenlandske afdragsfrie Laan, for derved delvis at undgaa de store Vanskeligheder, som Ombytningen af Laanene medfører; mine Tanker herom er gaaet noget i Retning af Andelsbeviser, og der kunde i denne Forbindelse siges mange pæne Ord om Borgernes Pligt til at bidrage til den kommunale Husførelse ikke blot med Indtægter, men ogsaa med Kapital, og Henstillinger herom kunde efter Omstændighederne begrundes med, at Kommunen, i Fald den ikke kunde faa en afdragsfri Kapital paa denne Maade, saa sig nødsaget til at kræve en Formue ud over den pligtsmæssige ene Fjerdedel af Kapitalen; men hvorfor spille saa mange Ord paa en Tanke, som dog — i det

mindste for lange Tider — ikke lader sig realisere. Men kan Kommunerne ikke faa den ønskede afdragsfrie Kapital direkte hos Borgerne, maa de kunne faa den de Steder, hvor Borgerne anbringer deres Sparepenge, nemlig hos Sparekasserne.

Kommunernes Kapital androg, naar København ikke medtages, i 1925/26 842 Mill. Kr., og heraf skulde Kommunerne altsaa kunne laane afdragsfrit i Landets Sparekasser 210 Mill. Kr. Ifølge statistisk Aarvog har Sparekasserne laant Kommunerne 283 Mill. Kr., altsaa over det Beløb, som kræves. Selvfølgelig maa Kommunerne nu afdrage de Laan, som de har optaget gennem Sparekasserne, ganske som andre Laan, men Spørgsmaalet er, om Sparekasserne i og for sig har Brug for disse Afdrag. Jeg kan forstaa, at Sparekasserne maa sikre sig Ret til Ændringer i Rentesatserne, men denne Ret maa jo kunne sikres paa anden Maade, end ved at lade Laanene afdrage for derpaa at udlane dem igen til samme eller anden Kommune. Nogen speciel Sagkundskab har jeg ikke paa dette Omraade, men naar jeg ser, at Sparekasserne i de sidste 6 Aar har laant Kommunerne mellem 13—14 pCt. af deres Laanemidler, tænker jeg mig, at dette Tal ikke er nogen Tilfældighed, men er Resultatet af visse samfundsmæssige Betragtninger.

Selvfølgelig vil det ikke være nødvendigt og heller ikke muligt, at det netop er den lokale Sparekasse, som kan laane Kommunen det tilladte Maksimum, og selvfølgelig maa der ogsaa for Sparekassen være en i Forhold til dens Balance fastsat Grænse for Udlaan af denne Art, men det vil iøvrigt forekomme mig tiltalende, om Kommunens Borgere saa vidt muligt selv kunde opspare de fornødne Midler.

For Københavns Vedkommende vilde den foreslaede Grænse for en afdragsfri Kapital blive 125 Mill. Kr., og det er jo noget mere, end Sparekasserne her i Byen kan afse, og København maa altsaa finde andre Midler.

I Foraaret 1920 indgav jeg til Københavns Magistrat et Forslag om Oprettelsen af en kommunal Sparekasse, hvis Opgave i første Linie skulde være den at hjælpe Befolkningen til en afdragsvis Forudbetaling af Skatter, Gas- og Elektricitetsforbrug etc., men selvfølgelig var det ogsaa Meningen, at denne Sparekasse skulde tjene fiskale Interesser, nemlig skaffe Kommunen en fast Grundkapital. Forslaget fik en sørgelig Skæbne i Magistraten, idet det — maaske endog uden Omtale — blev henlagt, men Tidspunktet for dets Forelæggelse i Magistraten var ogsaa saare uheldigt, nemlig Dagen efter Paasken 1920, hvor Sindene var opfyldte af det pludselige Ministerskifte. Nu har

vi jo i København faaet Skatterne fordelt paa 10 Maaneder og Adgang til at indbetale baade i Banker og særlig dertil indrettede Kontorer, saaledes at mine pædagogiske Argumenter for Oprettelsen af en kommunal Sparekasse i hvert Fald nu maa træde noget i Baggrunden til Fordel for de fiskale.

Desværre vidste jeg ikke, dengang jeg fremsatte mit Forslag, at Birmingham Kommune i 1919 havde oprettet en kommunal Sparekasse, men saaledes forholder det sig. Af en Artikel i „Times“ for 24. Januar 1928 fremgaar, at denne Sparekasse pr. 31. Marts 1926 havde Indskudsmidler til Beløb 7.800.000 £, og at Nettotilgangen det sidste Aar har været 1 Mill. £. I Anledning af den Succes, som denne kommunale Sparekasse har haft, blev der af det engelske Ministerium nedsat en Kommission med den Opgave at overveje, om det vilde være ønskeligt at tillade en yderligere Opvækst af kommunale Sparekasser, og det er denne Kommissions Betænkning, som „Times“ gør til Genstand for Omtale. Kommissionen er kommen til det Resultat, at som Landets Pengeforhold for Tiden er, vilde Udviklingen af saadanne kommunale Sparekasser i de nærmeste 10 Aar ikke være i det Almenes Interesse set som Helhed. Den i Birmingham oprettede kommunale Sparekasse kaldes dog en Borgerbedrift og Bladet har derfor fundet Anledning til at underkaste Betænkningens Motiver en nøjere Prøvelse og naar til det Resultat, at det, som i Virkeligheden har ængstet Kommissionen, er Virkningerne af en eventuel Konkurrence mellem kommunale Sparekasser og andre Spareinstitutioner og en saadan Konkurrences Tilbagevirkning paa Statsfinancerne. Denne Udtalelse har været mig en Trøst for den Skuffelse, som Kommissionens Betænkning iøvrigt har beredt mig, og jeg kredser fremdeles om den Tanke at faa Tilslutning til Oprettelsen af en kommunal Sparekasse i København, en Tanke som har faaet ny Næring ved de mange Banksammenbrud. Det forekommer mig nemlig, at der her i Landet mangler et Sted, hvor Borgerne under Statens eller Kommunernes Garanti kan deponere deres Penge.

Inden jeg forlader Problemet om afdragsfrie Laan svarende til $\frac{1}{4}$ af den samlede Kapital, vil jeg dog oplyse, at Københavns Kommune i sin Pensionsfond har en afdragsfri Kapital.

Fondens Kapital andrager nu 22 Mill. Kr., og denne anvendes ganske som andre Laan. Efter sagkyndige Udtalelser skulde denne Fond — om den var anlagt i rette Tid — nu have andraget 150 Mill. Kr. eller mere end Kommunen efter det her fremsatte Forslag maatte have som afdragsfrie Laan, og

Spørgsmaalet om en afdragsfri Kapital kan forsaavidt siges at være løst for Københavns Vedkommende, idet denne Fond jo med Tiden — omend det varer længe — naar den fornødne Størrelse.

Jeg kommer nu til Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af den anden Halvdel af den for Stat og Kommuner uundværlige Kapital, som altsaa her i Landet skulde beløbe sig til 1 Milliard.

Om denne Kapital kan jeg naturligvis ikke paastaa, at den altid er lige uundværlig, og navnlig kan jeg ikke paastaa dette, hvis jeg skulde specificere Kapitalen ud til de forskellige Kommuner, men taget som Helhed er det vistnok rigtigt, at et saadant Beløb altid vil være anbragt eller maa holdes i Beredskab. Under disse Omstændigheder maatte den mest bekvemme Maade at laane paa blive Kasse-Kreditformen d. v. s. en Form, hvorunder man ligesom ved en Kasse-Kredit kan hæve Pengene, naar man har Brug for dem, og uden Rentetab komme af med Pengene, naar man ikke har Brug for dem. En saadan Ordning maa jo have til Forudsætning, at Staten eller den paa-gældende Kommune har en bestemt Bank, som kan yde den ønskede Kredit, men det er jo ikke særlig hos Bankerne, at Kommunerne faar deres Laan.

Staten og Københavns Kommune samt de Kommuner, som har sluttet sig sammen under Købstadsforeningens Laaneudvalg, faar som Regel deres Laan i Form af Obligationslaan, for det meste i Udlandet, medens de andre Kommuner nærmest er henviste til Forsikringsselskaber og lignende Institutioner, som har Kapital disponibel til Udlaan. Laan, som optages paa denne Maade, maa afdrages eller indfries i Overensstemmelse med de stipulerede Betingelser, og kan Pengene ikke undværes, maa der optages nye Laan, hvor de nu kan faas.

Københavns Kommune har ved sine to sidste amerikanske Laan til samlet Beløb 100.710.000 Kr. søgt at opnaa tilsvarende Fordele, som en Kasse-Kredit kunde byde, derved at disse Laan ikke skal afdrages, men indfries paa een Gang efter 25 Aars Løbetid henholdsvis i Aaret 1952 og 1953. Ved disse Laan har Kommunen sikret sig Kapitalen i 25 Aar, og det staar den frit for, hvis den ikke mener vedblivende at have Brug for Kapitalen, at tilbagekøbe de for Laanet udstedte Obligationer paa det aabne Marked eller købe andre dertil egnede Obligationer, hvorved Kommunen endda kan være saa heldig delvis at undgaa Kurstabet. I Aarene 1915 og 1918 maatte Køben-

havns Kommune for at kunne staa i Forskud med Varebeholdninger, Driftsforskud, Udlæg til Dyrtidsforanstaltninger og lign. laane 35 Mill. Kr., hvoraf 10 Mill. Kr. skulde indfries i 1925 og 25 Mill. i 1928. Efterhaanden som Dyrtidsforanstaltningerne imidlertid hørte op og Priserne gik ned kunde disse Kapitaler frigøres og Pengene blev saa anbragt i de for disse Laan udstedte Obligationer med den Virkning, at Kommunen dels sparede Renten og dels indtjente noget af Kurstabet. Det var denne Fremgangsmaade, som Kommunen gerne vilde fortsætte, idet man i mange Henseender fandt det bedre at omsætte Laanene paa een Gang hvert 25 Aar fremfor hvert Aar at sende Amerika et Afdrag for efter nogle Aars Forløb at hente hele Beløbet hjem igen. Der skete imidlertid dette, at Indenrigsministeren ved det sidste Laan nu i Foraaret forlangte, at Laanet skulde afdrages og da Laanet paa Grund af Misforstaaelse allerede var accepteret, blev Sagen ordnet paa den Maade, at Kommunen forpligtede sig til hvert Aar at baandlægge et til Afdraget svarende Beløb. Jeg vil ikke kritisere den af Ministeren trufne Afgørelse, men gør kun opmærksom paa, at Meningen var ikke den, at Kommunen i den Anledning skulde forøge Skatteudskrivningen eller paa anden Maade lægge mere op, end den ellers vilde gøre, men kun at Pengene skulde flyttes over i en anden Kasse, som Kommunen nok maatte se paa, men ikke røre. Hvorledes det saa skal gaa den Dag, Kommunen har 30 Mill. Kr. liggende i den ene Kasse og skal laane 30 Mill. Kr. for at fylde i den anden Kasse, maa Tiden vise.

Jeg vil gerne nu have Lov til at fortælle lidt om, hvorledes en Laanesag forløber i Københavns Kommune for derved at faa Lejlighed til at gøre den ærede Forsamling bekendt med de Problemer, som knytter sig til et Laan og som i større eller mindre Grad er ens for alle Kommuner, i visse Henseender ogsaa for Staten.

Naar Kommunens Kassebeholdning er ved at ebbe ud, ikke — som man ofte er tilbøjelig til at tro — fordi Pengene er gaaet til social Forsorg eller Lønninger, men i væsentlig Grad fordi Kommunen har tilbagebetalt den Laanekapital, som den dog ikke kan undvære, maa Finansborgmesteren overveje, om Tidspunktet er belejligt til at placere et Laan paa rimelige Betingelser og kommer han til det Resultat, at Tidspunktet er belejligt, overvejer han, om det skal være et lille Laan tilstrækkeligt til Aarets Behov eller et større Laan; hvor lang en Løbetid, Laanet skal have, og hvorledes Amortisationen skal foregaa.

Et lille Laan lader sig maaske lettere placere end et større, og man undgaar Rentetab samt den Fristelse til forceret Kapitalanbringelse, som en stor Kassebeholdning altid frembyder, men Omkostningerne er forholdsvis større ved et lille Laan, og det kan ogsaa let svække Krediten at komme igen hvert Aar paa Laanemarkedet; derimod ligger det jo ganske uden for Kommunens Opgave og Kompetence at skønne over, hvilken Indflydelse Tilførelsen af udenlandsk Kapital vil have paa det hjemlige Pengemarked. Til nærmere Drøftelse af disse Spørgsmaal sammenkaldes et Udvalg af Magistrat og Borgerrepræsentation, men overfor det Faktum, at Kassen er tom og der foreligger Bevillinger, sanktionerede af Indenrigsministeriet, til en Række Arbejder, som endnu ikke er kommen til Udførelse, er der ikke andet at gøre end at give sin Tilslutning til det billigste Laan og overlade Borgmesteren at fremskaffe et saadant Tilbud. Forinden Borgmesteren tør gaa i Gang med dette, maa han ned og snakke med Indenrigsministeren og Finansministeren.

Der skal spørges Indenrigsministeren, om Kommunen kan gøre Regning paa Indenrigsministeriets Tilladelse til Optagelse af Laan, og som Regel faar man et Løfte herom, men dog først efter at Ministeren har udtrykt sin Overraskelse og Misfornøjelse med, at Kommunen igen skal laane, og med Forbehold af, at Laanebetingelserne kan accepteres af Ministeriet. Finansministeren skal spørges, om det passer Finanserne, at Kommunen optager Laan, og hvis Staten selv staar foran Optagelsen af Laan, passer det ikke; Ministeren kan ikke paabyde noget, men henstiller til Kommunen at holde sig tilbage, indtil Staten har faaet sit Laan i Orden, en Henstilling som altid følges; skal Staten ikke laane, er der ikke noget til Hinder for, at Kommunen laaner, og man skilles med et venligt Ord fra Ministeren om Held og Lykke til den forestaaende Begivenhed. I Mellemtiden er Luften over Atlanten begyndt at dirre, og Finansborgmesteren bestormes af Repræsentanter for de største og allerstørste Finanshuse med Anmodning om at faa Lov at give Tilbud, og hvis man ikke her er noget kræsen i sit Valg, trækker de finere Huse sig tilbage.

De udvalgte Finanshuse skal nu give Tilbud og vil gerne vide, hvormeget Kommunen ønsker at laane, hvilken Løbetid Laanet skal have, og hvorledes man ønsker at amortisere Laanet. Disse Spørgsmaal drøftes saa i Udvalget, og paa Grundlag af denne Drøftelse opstiller Finansborgmesteren 3 à 4 Typer paa Laan, flere kan man anstændigvis ikke byde Laangiverne.

Nu kan det hælde, at der blandt de herefter indkomne Tilbud findes et, som ikke svarer til den Type, man har anmodet om, men som er det billigste og i og for sig ogsaa det bedste; i saa Tilfælde maa Kommunen vælge, hvad der i det givne Tilfælde er det klogeste; Kritikken undgaar man ikke. Tilbudene er som Regel kun bindende i 24 Timer, og i Løbet af den Tid skal Fællesudvalget, Magistraten og Borgerrepræsentationen samt Indenrigsministeriet have givet sit Samtykke. Naar man tager i Betragtning, at der her i Landet ganske savnes Retningslinier for Optagelsen af Laan og ganske savnes Planer udarbejdet paa længere Sigt over de Kapitaler, som skal bruges, og de, som staar til Raadighed, maa man vistnok erkende, at de besluttende Myndigheders Behandling af Laanespørgsmaalet ikke kan blive meget indgaaende.

Københavns Kommune har paa den Maade, som jeg her har beskrevet, optaget Laan i Udlandet til samlet Beløb c. 284 Mill. Kr.; Købstadsforeningens Laaneudvalg har, saavidt jeg ved, 90 Mill. Kr. udenlandske Laan, og enkelte af de større Kommuner har vistnok paa egen Regning optaget udenlandske Laan. Det er saaledes ikke nogen helt ringe Sum, der paa denne Maade føres ind og ud af Landet, og da Betydningen af disse Laanetransaktioner rækker videre end til den enkelte Kommune, forekommer det mig, at hele dette Anliggende i en ganske anderledes Grad burde reguleres og lægges ind under sagkyndig Ledelse, og med sagkyndig Ledelse mener jeg en bankmæssig Ledelse.

Jeg tager Staten med og hævder, at det, som savnes, er en Statsbank med den Hovedopgave at tilvejebringe og forvalte Statens og Kommunernes Laanekapital, bortset fra de uamortisable Laan; andre Bankforretninger skulde den ikke paatage sig, men det forekommer mig ogsaa, at den successive Omplacering af en Laanekapital paa en Milliard Kr. maa være en tilstrækkelig Basis for Oprettelsen af en Bank.

Denne Statsbanks Midler skulde bestaa af inden- og udenlandske Obligationer samt Indskud eller Laan fra de Forsikrings-selskaber og lignende Institutioner, som nu anbringer deres Midler i Kommunelaan. De af Banken udstedte Obligationer skulde garanteres af Staten, og Bankens Sikkerhed skulde bestaa i Laantagerens hele nuværende og tilkommende Formue og samlede Skatteindtægter samt deri, at den fik Adgang og Pligt til at paase, at Stat og Kommune opfylder de her forudsatte Lovforskrifter med Hensyn til egen Kapital, Frigørelse af bundne Kapitaler etc.

Det vil føre for langt at komme ind paa en nærmere Omtale af en saadan Banks Forretningsgang og øvrige Opgaver og er næppe heller nødvendigt, idet alene Tanken om en Statsbank med denne Hovedopgave sikkert vil afgive et tilstrækkeligt Diskussionsemne her i Aften.

For mig, som selv har den Ære at administrere Københavns Kommunes Laan, kan den Tanke ikke ligge fjern, at det i alle Henseender vilde være bedre, om Pengene kunde laanes gennem en Statsbank. Kommunerne laaner jo ikke saa billigt som Staten, naar de selv skal optræde som Laansøgere paa det uden- og indenlandske Marked, og nogle Kommuner laaner billigere end andre Kommuner, men der er i og for sig ingen Begrundelse for denne Forskel i Bedømmelsen; Stat og Kommune bør i det mindste over for Udlandet hævde den Opfattelse, at de er lige sikre; der kan ganske vist nævnes Eksempler — dog ikke mange — paa Kommuner, som ikke har kunnet klare deres Forpligtelser, men dette er et indre Anliggende mellem Staten og den paagældende Kommune, og Fejlen maa skyldes manglende Overblik over Kommunernes Kapitalanlæg og manglende Retningslinier for Kapitalernes Anbringelse og Erstatning. Statsbanken skulde altsaa skaffe Kommunerne billigere Laan, men Besparelser skulde ogsaa kunne opnaas derved, at Kommunerne blev fri for at laane mere, end de i Øjeblikket havde Brug for, og blev fri for den Risiko at skulle placere større Kassebeholdninger.

Endelig vil en Statsbank kunne udelukke Konkurrence mellem Kommunerne indbyrdes om den indenlandske Kapital.

For Staten vilde en saadan Bank kunne blive en virksomhedsfuld Hjælp i Udøvelsen af den Kontrol med Kommunernes Kapitaler, som paahviler Staten, idet hele Ordningen forudsætter, at Banken til Stadighed fører Tilsyn med, at Kommunerne overholder de Forskrifter, som gives med Hensyn til Kapitalernes Anbringelse og Erstatning; et saadant Tilsyn kan paa ingen Maade karakteriseres som et Indgreb i Kommunernes Selvstyre, men er en Sikkerhedsforanstaltning, som tilkommer enhver Kreditor.

Banken vil endvidere kunne være Stat og Kommune behjælpelig med Udvekslingen af de mange Penge, som i Aarets Løb vandrer fra Kommune til Stat og fra Stat til Kommune.

For de indenlandske Kreditorer, som — bortset fra Obligationsslaanene — væsentlig omfatter Forsikringsselskaber o. lign., vil Banken medføre samme Fordel som alle andre Banker, nemlig den at være Bindeled mellem dem, som ønsker Laan, og

dem, som har Kapital disponibel netop til de Formaal, som Banken repræsenterer.

De udenlandske Kreditorer vil faa en ensartet Obligations-type for alle danske Stats- og Kommunelaan, og dette maa vel navnlig i Amerika, som holder paa Varernes Standardisering ogsaa af Hensyn til Køberne, betragtes som en særlig Fordel.

Med Hensyn til Sagens praktiske Gennemførelse er det ikke min Tanke, at Banken straks skal startes paa den Maade, at den overtager hele den nuværende Gæld, men at den skal fremstaa, efterhaanden som Stat og Kommune faar Brug for ny Kapital.

For Staten kan det — set rent administrativt — være ganske ligegyldigt, om Statsgælden administreres fra et Departement under Finansministeriet eller fra en til Finansministeriet knyttet Statsbank. I Sverige er Statsgældens Forvaltning helt unddraget Finansministeriet og henlagt under Rigsdagen, en Ordning som man endda finder mere betryggende; endelig vil jeg henvise til, at Kongeriget Danmarks Hypothekbank paa visse Omraader fungerer som Statsbank og har været Forretningsfører for den nu ophævede midlertidige kommunale Laanekasse af 1914, som jo paa et begrænset Omraade var en Statsbank med den Opgave at skaffe Kommunerne Kapital.

Derimod kan der fra Statens Side fremsættes den Indvending, at naar Staten skal garantere for de af Banken udstedte Obligationer, kommer Staten til at garantere ogsaa for Kommunerne, og det har Staten hidtil kun undtagelsesvis villet indlade sig paa; det er rigtigt, at Staten hidtil kun tvunget af Omstændighederne har garanteret Kommunens Laan, men er dette Standpunkt i moralsk Henseende egentlig holdbart. Staten har i enhver Henseende den Magt og de Midler, som er nødvendig til at sikre Forrentningen og Tilbagebetalingen af Laanene, og har et Medansvar derved, at den har sanktioneret baade Laanenes Optagelse og deres Anbringelse.

Hvorledes Københavns Kommunalbestyrelse, By-, Sogne- og Amdsraadene vil stille sig overfor Spørgsmaalet om en Statsbank, tør jeg naturligvis ikke udtale mig om, men jeg skulde egentlig tro, at man fra alle Sider med Taknemmelighed vilde se Staten overtage de Byrder, som Fremskaffelsen af Kapital paalægger dem. Statsbanken rører jo paa ingen Maade ved Magtfordelingen med Hensyn til Kapitalernes Anbringelse, og det er dog — naar alt kommer til alt — paa dette Omraade, at Administrationens og den folkevalgte Repræsentations Evner, Opgaver og Interesser ligger.

Jeg vil gerne som Slutning paa dette Foredrag rekapitulere de Spørgsmaal, som jeg mener har almindelig nationaløkonomisk Interesse nemlig:

- 1) Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen eller Bevarelsen af en pligtmæssig Formue for Stat og Kommune.
- 2) Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af en afdragsfri Laanekapital.
- 3) Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Statsbank til Tilvejebringelsen og Forvaltningen af Statens og Kommunernes amortisable Laan.